

УДК 378:373.3-051:[613-049.7:101Сковрода
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-2-48>

Сергій МАРЧУК,

orcid.org/0000-0001-8520-822X

кандидат педагогічних наук,

завідувач кафедри педагогіки та психології

Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
(Луцьк, Україна) *marchuk_serhiy_step_2701@ukr.net*

Ірина КОВАЛЬЧУК,

orcid.org/0000-0003-2165-5367

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій,
начальник навчально-методичного відділу

Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
(Луцьк, Україна) *ikovaljchuk@ipc.ukr.education*

Ірина ЧЕМЕРИС,

orcid.org/0000-0002-0767-8813

соціальний педагог, викладач циклової комісії шкільної,

дошкільної педагогіки, психології та методик

Луцького педагогічного фахового коледжу

(Луцьк, Україна) *irina.chemerys@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ІДЕЙ ФІЛОСОФА Г. СКОВОРОДИ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розкривається зміст професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи крізь призму ідей здоров'язбережувальної освіти Григорія Сковороди. Авторами визначено мету дослідження – вивчення валеологічних ідей в науковій спадщині Г. Сковороди та з'ясування можливостей їх реалізації в рамках освітньо-професійної програми «Початкова освіта».

Результати дослідження дали змогу окреслити шляхи творчого використання здоров'язбережувальних ідей Г. Сковороди у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів в умовах педагогічного фахового коледжу.

У ході дослідження розроблено та впроваджено в освітній процес підготовки фахових молодших бакалаврів у Луцькому педагогічному фаховому коледжі цикл лекцій з освітніх компонентів «Педагогіка», «Історія освіти», «Основи педагогічної майстерності, професійний імідж вчителя» задля висвітлення положень здоров'язбережувальної освіти у науковому доробку Григорія Сковороди.

Доведено, що в філософсько-педагогічній спадщині Григорія Сковороди науково обґрунтовано низку цінних думок щодо створення сприятливих умов для збереження і покращення здоров'я людини, забезпечення оптимальних умов для функціонування людського організму як єдності біологічного, психічного і духовного.

Здійснено педагогічний аналіз здоров'язбережувальних ідей Г. Сковороди та їх активізацію в умовах сучасної національної освіти. Вивчення філософсько-творчої спадщини Григорія Сковороди дали змогу зафіксувати ідеї Г. Сковороди про здоровий спосіб життя юнацького віку та сімейної здоров'язбережувальної педагогіки й використати їх в умовах професійної підготовки майбутніх учителів. Творча реалізація валеологічних ідей Г. Сковороди сприяла формуванню у них історико-педагогічної та здоров'язбережувальної компетентностей.

Ключові слова: здоров'язбережувальна освіта, Г. Сковорода, професійна підготовка, майбутній учитель.

Serhiy MARCHUK,
 orcid.org/0000-0001-8520-822X
 PhD in Pedagogy,
 Head of the Department of Pedagogy and Psychology
 Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College” of the Volyn Regional Council
 (Lutsk, Ukraine) marchuk_serhiy_step_2701@ukr.net

Iryna KOVALCHUK,
 orcid.org/0000-0003-2165-5367
 PhD in Philosophy,
 Associate Professor at the Department of Natural Sciences and Mathematics, Worldview Education
 and Information Technologies, Head of the Educational and Methodical Department
 Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College” of the Volyn Regional Council
 (Lutsk, Ukraine) ikovalchuk@lpc.ukr.education

Iryna CHERMERS,
 orcid.org/0000-0002-0767-8813
 Social Pedagogue, Teacher of the Cycle Committee of School,
 Preschool Pedagogy, Psychology and Methods
 Lutsk Pedagogical Vocational College
 (Lutsk, Ukraine) irina.chemerys@gmail.com

THE USE H. SKOVORODA'S, THE PHILOSOPHER, HEALTH CARE IDEAS IN FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL TRAINING

The article reveals the content of future primary school teachers' professional training through the health-preserving education prism of Hryhoriy Skovoroda's ideas. The authors determined the study purpose – the study of valeological ideas in the H. Skovoroda's scientific heritage and the clarification of their implementation possibilities within the framework of the educational and professional program “Primary Education”.

The study results made it possible to outline the ways of H. Skovoroda's health-preserving ideas creative use in the professional and pedagogical training of future teachers in the pedagogical college conditions.

In the study's course, a cycle of lectures on the educational components “Pedagogy”, “History of Education”, “Basics of pedagogical skill, teacher's professional image” was developed and implemented in the educational process of training junior bachelors in the Lutsk Pedagogical College in order to highlight the health education provisions in scientific completed by Hryhoriy Skovoroda.

It has been proven that in the Grigory Skovoroda's philosophical and pedagogical heritage, a number of valuable opinions regarding the favorable conditions creation for preserving and improving human health, providing optimal conditions for the functioning of the human body as a biological, mental and spiritual unity are scientifically substantiated.

A pedagogical analysis of H. Skovoroda's health-preserving ideas and their activation in the conditions of modern national education was carried out. The study of the Grigory Skovoroda's philosophical and creative heritage made it possible to record his ideas about a healthy lifestyle of youth and family health-preserving pedagogy and to use them in the future teachers' professional training conditions. The creative implementation H. Skovoroda's valeological ideas of contributed to the formation of historical-pedagogical and health-preserving competencies in them.

Key words: health education, H. Skovoroda, professional training, future teacher.

Постановка проблеми. Збереження і зміцнення здоров'я молоді є пріоритетними завданнями, які визначені Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», Національною стратегією з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» та іншими документами. У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що «метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є застосування моделі здорової та безпечної

поведінки» (Державний стандарт, 2018). На нашу думку, творча спадщина українського просвітителя, філософа, педагога – важливе джерело національної педагогічної науки та освітньої практики. У ній можна віднайти способи вирішення найактуальніших педагогічних проблем сьогодення. В умовах війни поняття «сковородинської» свободи постає у незламності духу Українського народу, української нації. Національно-патріотичний аспект творчості Г. Сковороди передбачає виховання воїна-патріота – мужнього, сильного та здорового.

Аналіз досліджень. Аналіз науково-педагогічних досліджень засвідчує, що окремі питання здоров'язбережувальної освіти у творчому доробку Григорія Сковороди вивчали С. Бондаренко, Т. Кадобний, М. Кашуба, І. Ковальчук, Л. Кравчук, С. Марчук, Р. Поліщук, І. Прокопенко та ін. Дотичними до нашої проблеми є дослідження психологічних, морально-етичних, філософських та релігійних ідей Григорія Сковороди, що відображається у змісті наукових публікацій Т. Андреєвої, Г. Васянович, М. Голубевої, Н. Іванової, Д. Костюк, В. Кременя, М. Култаєва, С. Лавренко, Н. Левченко, О. Литус, О. Макаренко, Н. Радіонова, В. Севрин, Н. Северин, В. Шмаргун та ін.

Г. Васянович пропонує підхід до осмислення людського буття у контексті вчення Григорія Сковороди у взаємозв'язку із філософсько-християнською антропологією, ноологією, екзистенціалізмом, герменевтикою, синергетикою, феноменалізмом та іншими ученнями (Васянович, 2022). Автори В. Стрельников, Л. Вонсович у статті «Застосування творчої спадщини Григорія Сковороди для розвитку наукового потенціалу здобувачів освіти у закладах вищої і фахової передвищої освіти» аналізують окремі валеологічні ідеї Сковороди (Стрельников, Вонсович, 2022). Проте серед проаналізованих наукових розвідок відсутні спеціальні дослідження, які б цілісно окреслювали проблему використання здоров'язбережувальних ідей Г. Сковороди у професійній підготовці майбутніх учителів.

Мета статті – практичне обґрунтування ідей здоров'язбережувальної освіти в філософсько-педагогічній спадщині Г. Сковороди та з'ясування

можливостей їх використання у професійній підготовці здобувачів фахової передвищої освіти спеціальності «Початкова освіта».

Виклад основного матеріалу. У ході науково-дослідницької роботи реалізовано положення здорової педагогіки Г. Сковороди під час освітнього процесу в умовах закладу фахової передвищої освіти. Так, у Луцькому педагогічному фаховому коледжі Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради здобувачі освіти освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» спеціальності «Початкова освіта» у першому семестрі 2023/2024 н. р. ознайолювалися, поглиблювали свої знання щодо здоров'язбережувальних ідей Г. Сковороди при вивченні освітніх компонентів «Історія освіти», «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності, професійний імідж вчителя».

Вивчення та ґрунтовний аналіз робочих програм освітніх компонентів, що забезпечують професійно-педагогічну підготовку фахових молодших бакалаврів за освітньо-професійною програмою «Початкова освіта» (Робочі програми, 2023), розкрили навчальний, виховний і пізнавальний потенціал здоров'язбережувальних ідей у змісті навчальних дисциплін педагогічного спрямування.

Розглянемо можливості освітніх компонентів «Історія освіти» для реалізації ідей здоров'язбережувальної освіти Г. Сковороди при підготовці майбутніх учителів. На нашу думку, у здобувачів фахової передвищої освіти формується історико-педагогічна компетентність загалом і здоров'язбережувальна зокрема. У табл. 1 подано

Таблиця 1

Вивчення ідей здоров'язбережувальної освіти Г. Сковороди засобами навчальної дисципліни «Історія освіти»

Тема	Вид навчального заняття / зміст матеріалу	Положення здоров'язбережувальної освіти Г. Сковороди
Особливості розвитку освіти і педагогічної думки України у XVIII–XIX ст.	Лекція. Питання: розвиток української педагогічної думки	Висвітлення життєпису Григорія Сковороди як прикладу організованого здорового способу життя
Розвиток національної освіти і виховання в період Українського ренесансу та Просвітництва	Практичне заняття. Питання: козацтво – унікальне явище в українській і світовій історії; школа та освіта в Запорізькій Січі; фізичне і психофізичне виховання козацької молоді. Педагогічні погляди і діяльність Г. Сковороди	Крізь призму козацької педагогіки розгляд валеологічних ідей Г. Сковороди як представника козацького роду; мандрівний спосіб життя філософа як чинник гартування тіла і духу; європейські та національні здоров'язбережувальні традиції Сковороди
Г. Сковорода «Вдячний Єродій», «Убогий жайворонок».	Самостійна робота студентів: робота з першоджерелами.	З'ясування актуальних завдань змісту родинного виховання, значення здоров'я батьків для народження дитини, виховання здорових дітей на основі вивчення та аналізу притч Сковороди.

шляхи реалізації здоров'язбережувальної педагогіки Сковороди при формуванні історико-педагогічної компетентності студентів спеціальності «Початкова освіта».

Таким чином, опановуючи історію педагогіки, здобувачі освіти вивчають, аналізують ідеї здоров'язбережувальної освіти Григорія Сковороди.

Важливе місце у формуванні фахових компетентностей відіграють навчальні дисципліни «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності, професійний імідж вчителя», «Основи науково-педагогічних досліджень та академічного письма». Під час лекцій, практичних та семінарських занять, виконання самостійних робіт, написання курсових досліджень з педагогіки здобувачі фахової передвищої освіти студіюють творчу спадщину Г. Сковороди, ознайомлюються із його філософсько-педагогічними ідеями, думами про здоров'я людини.

Узагальнений перелік провідних педагогічних положень та ідей здоров'язбережувальної освіти

у спадщині Г. Сковороди при вивченні освітніх компонентів «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності, професійний імідж вчителя» за освітньо-професійною програмою «Початкова освіта» подано у табл. 2.

В. Стрельников та Л. Воснович на основі творчої спадщини Григорія Сковороди сформулювали рекомендації, дотримання яких зменшить «антитворчий» ефект навчання здобувача освіти:

1) розвивати в здобувачів освіти впевненість і віру в свою здатність вирішувати наукові проблеми. За словами Сковороди, це означає «Не бійтеся!» і «Будьте впевнені!»;

2) у навчанні максимально спиратись на позитивні емоції під час наукової діяльності (здивування, радості, симпатії, переживання успіху тощо), адже негативні емоції придушують прояви творчого мислення; Григорій Сковорода у творі «Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті» («Дружня бесіда про душевний спокій») зазначає: «що потрібно бути всім задоволеним»;

Таблиця 2

Вивчення ідей здоров'язбережувальної освіти Г. Сковороди засобами освітніх компонентів «Педагогіка» та «Основи педагогічної майстерності, професійний імідж вчителя»

Освітній компонент / тема	Вид навчального заняття / зміст матеріалу	Ідеї здоров'язбережувальної освіти Г. Сковороди
1	2	3
Педагогіка / Педагогіка як наука	Лекція. Питання: Система педагогічних наук (галузі педагогіки, її структура)	Етнопедagogіка як галузь педагогічної науки. Обґрунтування Г. Сковородою традицій народної педагогіки, ідей піклування, зміцнення та збереження здоров'я в народно-педагогічному досвіді українців
Педагогіка / Педагогіка як наука	Самостійна робота студентів: основні етапи розвитку педагогіки	Народна педагогіка як золотий фонд наукової педагогіки. Трагування Г. Сковородою народності виховання, прислів'я та приказки про здоров'я людини, її тіло і душу у творчості Сковороди
Педагогіка / Основні чинники впливу на розвиток та формування особистості	Семінарське заняття. Питання: роль спадковості в розвитку і формуванні особистості	Думки Г. Сковороди про спадковість як важливий чинник формування особистості, роль батьків у здоровому поколінні
Педагогіка / Вчитель, його соціальні функції	Самостійна робота студентів: класики педагогіки про вимоги до вчителя	Г. Сковорода про вчителя. «Сродність» як покликання до педагогічної професії. Індивідуальний підхід до дітей – основа педагогічної діяльності, засіб розумового, фізичного та духовного розвитку учня (досвід Сковороди як домашнього вчителя у поміщика С. Томари)
Педагогіка / Сутність, мета, закономірності та принципи виховання	Лекція. Питання: Закономірності і принципи виховання. Характеристика принципів виховання	Трагування Сковородою принципів народності, природовідповідності, гуманізму та демократизму у вихованні дітей
Педагогіка / Технологія основних напрямів виховання школярів	Практичне заняття. Питання: технологія морального, фізичного, трудового, національно-патріотичного виховання учнів	Положення Г. Сковороди про моральний, фізичний, трудовий розвиток особистості. Думки Сковороди про здоровий спосіб життя. Дружба як моральна цінність у Сковороди. Ідеї здоров'язбережувальної освіти Сковороди у сучасній практиці виховання. Сковорода про формування почуття патріотизму дітей та молоді у військово-патріотичному вихованні

Педагогіка / Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості. Педагогіка партнерства	Лекція. Питання: виховання дітей у сім'ї	Звернення до творчості Г. Сковороди щодо родинного виховання. Умови виховання здорової дитини за Сковородою за притчами «Вдячний Єродій», «Убогий жайворонок»
Основи педагогічної майстерності, професійний імідж вчителя / Педагогічна майстерність та особистість вчителя	Лекція. Питання: гуманістична спрямованість педагогічної діяльності	Обґрунтування Сковородою гуманізму як основоположного принципу педагогічної діяльності, визнання людини як найвищої цінності, сприяння її всебічному і гармонійному розвитку, рівноваги тілесних і душевних сил
Основи педагогічної майстерності, професійний імідж вчителя / Педагогічна техніка вчителя	Самостійна робота студентів. Питання: основні способи управління собою, техніка релаксації	Г. Сковорода про саморефлексію та рефлексію. Роль самопізнання, любові, радості, довготерпіння, миру.

3) стимулювати прагнення здобувача освіти до самостійного вибору мети наукової діяльності, завдань і засобів їх вирішення; у творі «Розмова, звана Алфавіт, або Буквар світу» Григорій Сковорода застерігає: «Гострий розум у багатьох, та не навчилися розмірковувати»;

4) запобігати формуванню конформістського мислення в науковій діяльності, не допускати плагіату і боротися з бездумною згодою здобувачів освіти, які орієнтуються на думку авторитетних осіб;

5) розвивати уяву і не пригнічувати схильність до фантазування. Навіть якщо це означає «видавати» фантазії за правду;

6) виховувати чутливість до наукових суперечностей, вміння їх виявляти і свідомо формулювати. Сковорода у творі «Вхідні двері до доброго християнського життя» надає протиріччю моральну основу: «Найголовніша з усіх – заздрість, мати інших пристрастей та беззаконня»;

7) тренування в генеруванні можливих рішень (гіпотез) значно підвищує швидкість, гнучкість і оригінальність мислення;

8) широке використання проблемних методів навчання та спеціальних евристичних прийомів стимулює установку на відкриття нових знань самостійно або за допомогою викладача;

9) спільна дослідницька діяльність вчителя та здобувачів освіти можлива лише в ситуаціях, коли розв'язується проблема, на яку ніхто не знає відповіді;

10) для того, щоб всіляко заохочувати бажання здобувача освіти бути самими собою, викладачеві необхідно не тільки декларувати свою повагу до індивідуальності здобувача освіти, а й усвідомлювати незрівнянну і неповторну цінність кожної людини (Стрельников, Воснович, 2022: 39–41).

Викладачі циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик Луцького педагогічного фахового коледжу в освітньому процесі використовують творчу спадщину Григорія Сковороди у вихованні гуманної та здорової особистості здобувача фахової передвищої освіти. На заняттях з педагогіки акцентується увага на проблемі духовності українців, усвідомлення і розуміння своєї істинної, духовної природи, свого призначення у світі, збереження та зміцнення здоров'я. Це сприяє становленню духовної особистості здобувача фахової передвищої освіти, вибору ним власного місця в житті, «сродної» професії, формуванню рис громадянина України. Система роботи щодо виховання гуманної особистості ґрунтується на засадах українського просвітництва, національного менталітету і світобачення, традиціях виховання здорової людини. Ідеї здоров'язбережувальної освіти мандрівного філософа суголосні сучасним принципам життєтворчості особистості. Учення Г. Сковороди («пізнай самого себе») найповніше відбиває суть особистісно зорієнтованого виховання. За Сковородою, кожна людина – окремий світ, а отже неповторна індивідуальність. Від пізнання себе лежить шлях до пізнання всього суцього, до шукання щастя людини. На думку філософа, людське щастя залежить від пізнання духовного світу і формування морально-етичних засад – миру, добра, правди, честі, справедливості та інших чеснот, які є основоположними для життя і діяльності «істинної людини».

При вивченні освітнього компонента «Педагогіка» студенти досліджують погляди Г. Сковороди щодо успішного сімейного виховання і формують ефективні його умови: 1) благо породити; 2) зберегти молоді здоров'я; 3) навчити вдячності. Ці умови вповні реалізуються лише в тісному спів-

робітництві школи і сім'ї, відродженні кращих національних традицій родинного виховання. В умовах сучасного технологічного суспільства особливо важливо засіяти в душі батьків і майбутніх батьків (нині здобувачів освіти) зерна мудрості Г. Сковороди: добродійне, цнотливе життя обов'язкове для батьків ще до появи дитини, здоровий фізичний догляд і серце, звернене до Бога і переповнене почуттям не заздрості, а вдячності.

На заняттях з навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності, професійний імідж вчителя» здобувачі освіти усвідомлюють, що головною цінністю Г. Сковорода вважав людину, що активно і творчо мислить, турбується про своє власне здоров'я.

Особливо актуальною для розвитку особистості здобувача фахової передвищої освіти є творча і дослідницька діяльність. При вивченні освітнього курсу «Основи науково-педагогічних досліджень та академічного письма» студенти залучаються до роботи в науковому гуртку «Дидакал», педагогічних читань «На гостинах у Григорія Сковороди», всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Волинська весна: перші паростки науки (присвячену життєпису та творчості Г. Сковороди)», філософських дебатів «Г. Сковорода поза часом». Здобувачі освіти дискутують, здійснюють педагогічний та філософських аналіз різноманітних питань: «Мандрівний спосіб життя Г. Сковороди і прагнення бути здоровим», «Тіло – це храм душі, де живе Бог», «Хіба погано бути багатим?», «Сродність праці і щастя», «Г. Сковорода про боротьбу із шкідливими звичками», «Дружба у Сковороди як ознака духовного здоров'я», «Я і Сковорода», «Сковорода в моєму житті», «Мій Сковорода», «Чим цікавий мені Сковорода».

Систематизовані рефлексії і саморефлексії Г. Сковороди відповідають запитам і потребам підготовки майбутнього педагога. На заняттях із освітнього компонента «Основи педагогічної майстерності, професійний імідж вчителя», який втілює морально-етичні норми поведінки, принципи, емоції, почуття, цілісні орієнтації, соціальні психологічні установки, відносини, педагогічну діяльність і творчість, доцільно використовувати для саморефлексії здобувачів фахової передвищої освіти такі думи Г. Сковороди:

1. «Творча думка – радість серця. Не поспішай, критично стався до думки».
2. «Творча думка є зерном добрих справ!».
3. «Якщо ти не знаєш себе, ти не можеш зробити нічого доброго. Не розуміти себе – означає втратити себе».

4. «Ти повинен пізнати себе і знайти себе в собі. Людина, яка втратила свою сутність, стає тінню, нічим».

5. «Зберігай свої думки і шукай справжню користь для себе. Копай у собі криницю води, яка може зросити твій дім і дім твого ближнього!».

6. «Любов, радість, мир і терпіння».

7. «Наука дає спорідненість. Без спорідненості наука безсила». «У всіх науках і мистецтвах результатом є правильна практика».

8. «Немає часу, непридатного для корисного навчання. Той, хто навчається в міру своїх сил, постійно вивчає предмети, корисні як у цьому житті, так і в майбутніх життях».

9. «Хто думає про науку, той любить її, а хто любить науку, той ніколи не перестає вчитися, навіть якщо здається, що він зовсім бездіяльний».

10. «Я не самотній у своїй самотності, активний у своїй бездіяльності, присутній у своїй відсутності, неушкоджений у своїх лихах, втішений у своєму горі».

11. «Моє завдання – боротися з горем. Якщо хтось сторонній прочитає це, він, без сумніву, скаже». Це диявол винен у тому, що ти добровільно тікаєш від усієї своєї роботи».

12. «Ні про що не турбуватися, ні про що не хвилюватися – це не жити, а вмирати. Бо турбота – це рух душі, а життя – це рух».

13. «Тому, поки я усвідомлюю себе, поки душа керує тілом, я дбаю тільки про те, щоб будь-якими засобами завоювати любов піднесеної душі. Це мій скарб, моя радість, моє життя, моя слава» (Григорій Сковорода у сучасному багатомірному світі, 2022: 196).

Таким чином, рефлексія здобувача освіти, як властивість духу, полягає у сприйнятті змін зовнішнього світу, його різноманітних видів і форм психіки, перенесенні їх на себе і перетворенні у власну психіку. Сковородинський алгоритм рефлексії та саморефлексії сприятиме збереженню психічного та духовного здоров'я здобувача освіти, розвитку його творчих ресурсів, дозволить зробити процес оволодіння компетентностями педагогічної професії більш ефективним та організованим.

Зазначимо, що ідеї здоров'язбережувальної освіти Г. Сковороди є складником національно-патріотичного виховання молоді, адже захист України в умовах війни є надважливим завданням. Підготовка фізично здорового воїна, налаштованого на служіння інтересам Української держави, захисту її території, свободи і незалежності, незламності духу, виховання високих патріотичних почуттів – одне із важливих завдань закладів освіти.

Г. Васянович звертає увагу, що нашим лютим ворогом, вже століттями, є Росія. Але та агресія, те насильство, якого вона допустилася нині – немає меж! (Васянович, 2022: 39). Ніби сьогодні Сковорода звертається за допомогою до Бога такими словами: «Господи! Побий нерозумних чудовиськ, ворогів, які вдягли на себе машкару людську... Господи! Сотвори нам душу і руки міцними для подолання ворога» (Сковорода, 2016: 303).

У процесі вивчення теми «Національно-патріотичне виховання школярів» здобувачі освіти на заняттях з педагогіки ознайомлюються із думками Г. Сковороди на цю проблему, обговорюють їх, проводять паралелі із сьогоденням, осмислюють сквородинську роль воїна:

– «Хто воїном народився, держай, готуйся! Озброюйся. Захищай свій народ від внутрішніх грабіжників і зовнішніх ворогів. Захищай основи суспільства. Тут твоє щастя і радість»;

– «Найсолодшою втіхою для вояка має бути добровільно обрана військова справа. Це його

сніданок, обід і вечеря. Нічого не бійся. З Богом перенеси голод, спрагу, холод. Криваві рани і самий страх смертельний. Військове горе з Богом тобі буде у 100 разів легшим і приємнішим звань і прибутків твоїх. Забрати від душі вояка споріднену працю, це всеодно, що обеззброїти його, позбавити життя. Це смерть люта»;

– «Для чого мати меч, якщо ним не сікти те, для чого він призначений» (Сковорода, 2016: 672).

Висновки. Таким чином, у професійно-педагогічній підготовці фахових молодших бакалаврів важливим є пізнавальний, виховний, дидактичний потенціал творчого використання здоров'язбережувальних ідей Г. Сковороди при вивченні освітніх компонентів педагогічного спрямування. Реалізація здоров'язбережувальних ідей Г. Сковороди розширила знання здобувачів фахової передвищої освіти на цю проблему, сприяла формуванню у них історико-педагогічної та здоров'язбережувальної компетентностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васянович Г. Проблема людини у християнсько-персоналістичній спадщині Григорія Сковороди: історія і сучасність. *Українознавство в персоналіях – у системі вищої медичної освіти: монографія. Кн. 6.* / за заг. ред. В. А. Качкана. Івано-Франківськ, 2022. С. 22–45.
2. Григорій Сковорода у сучасному багатовимірному світі : зб. тез VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 16 листопада 2022 р.) / за ред. В. П. Мельника. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 316 с.
3. Про затвердження державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України № 87 від 18 лютого 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 04.12.2023).
4. Робоча програма освітнього компонента «Історія освіти» для здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» за галуззю знань 01Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта / С. Марчук, А. Калитяк. Луцьк: Луцький педагогічний фаховий коледж, 2023. 14 с.
5. Робоча програма освітнього компонента «Основи педагогічної майстерності, професійний імідж вчителя» для здобувачів освіти освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» за галуззю знань 01Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта / І. Чемерис, С. Бахомент. Луцьк: Луцький педагогічний фаховий коледж, 2023. 9 с.
6. Робоча програма освітнього компонента «Педагогіка» для здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» за галуззю знань 01Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта / Н. Антонюк, С. Савчук. Луцьк: Луцький педагогічний фаховий коледж, 2023. 18 с.
7. Сковорода Г. С. Повна академічна збірка творів / за ред. Л. Ушкалова. 2-ге вид., стер. Харків: Видавець Савчук О. О., 2016. 1400 с.
8. Стрельніков В. Ю., Вонсович Л. П. Застосування творчої спадщини Григорія Сковороди для розвитку наукового потенціалу здобувачів освіти у закладах вищої і фахової передвищої освіти. *Імідж сучасного педагога.* 2022. № 4. С. 36–42.

REFERENCES

1. Vasianovych H. (2022) Problema liudyny u khrystyiansko-personalistychnii spadshchyni Hryhoriia Skovorody: istoriia i suchasnist. [The human problem in the Christian-personalist heritage of Grigory Skovoroda: history and modernity]. *Ukrainoznavstvo v personaliiakh – u systemi vyshchoi medychnoi osvity: monohrafiia.* – Ukrainian studies in personalities – in the system of higher medical education: monograph. Ivano-Frankivsk, 22–45. [in Ukrainian].
2. Hryhoriy Skovoroda u suchasnomu bahatovymirnomu sviti: [Hryhoriy Skovoroda in the modern multidimensional world] zb. tez VIII Mizhnar. nauk.-prakt. conference (Lviv, January 16, 2022) / za red. V. P. Mel'nyka. Lviv: LNU im. Ivan Franka, 2022. 316 p. [in Ukrainian].
3. Pro zatverdzhennia derzhavnogo standartu pochatkovoї osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 87 vid 18 liutoho 2018 r. [On the approval of the primary education state standard: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 87 of February 18, 2018]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/87-2018-%D0%BF> (data zvernennia: 04.10.2023). [in Ukrainian].

4. Robocha prohrama osvitnoho komponenta «Istoriia osvity» [The work program of the educational component «History of Education»]. dlia zdobuvachiv osvitno-profesiinoho stupenia «fakhovyi molodshyi bakalavr» za haluzziu znan 01Osvita/Pedahohika spetsialnosti 013 Pochatkova osvita / S. Marchuk, A. Kalytiak Lutsk: Lutskyi pedahohichnyi fakhovyi koledzh, 2023. 14 s. [in Ukrainian].

5. Robocha prohrama osvitnoho komponenta «Osnovy pedahohichnoi maisternosti, profesiinyi imidzh vchytelia» [Work program of the educational component «Fundamentals of Pedagogical Mastery, Teacher's Professional Image»]dlia zdobuvachiv osvity osvitno-profesiinoho stupenia «fakhovyi molodshyi bakalavr» za haluzziu znan 01Osvita/Pedahohika spetsialnosti 013 Pochatkova osvita / I. Chemerys, S. Bakhoment.. Lutsk: Lutskyi pedahohichnyi fakhovyi koledzh, 2023. 9 s. [in Ukrainian].

6. Robocha prohrama osvitnoho komponenta «Pedahohika» [The work program of the educational component «Pedagogy»]. dlia zdobuvachiv osvitno-profesiinoho stupenia «fakhovyi molodshyi bakalavr» za haluzziu znan 01Osvita/Pedahohika spetsialnosti 013 Pochatkova osvita / N. Antoniuk, S. Savchuk. Lutsk: Lutskyi pedahohichnyi fakhovyi koledzh, 2023. 18 s. [in Ukrainian].

7. Skovoroda Gh. S. (2016). Povna akademichna zbirka tvoriv [Complete academic collection of works] / za red. L. Ushkalova. 2-ghe vyd., ster. Kharkiv: Vydavcuj Savchuk O. O. 1400 p. [in Ukrainian].

8. Strelnikov V. Yu., Vonsovich L. P. (2022) Zastosuvannia tvorchoi spadshchyny Hryhoriia Skovorody dlia rozvytku naukovoho potentsialu zdobuvachiv osvity u zakladakh vyshchoi i fakhovoi peredvyshchoi osvity. [Application of the Grigory Skovoroda's creative heritage for the development of the students' scientific potential in higher and professional pre-higher education institutions] Imidzh suchasnoho pedahoha. – The image of a modern teacher, 4. 36–42. [in Ukrainian].